

Kiertotalouden Green Deal -sitoumusluonnos

Kaupunginhallitus 16.12.2024 § 376
7701/00.01.05/2024

Valmistelijat / lisätiedot:
ympäristöjohtaja Tanja Ahonen, puh. 044 718 2141
ympäristöasiantuntija Mari Turunen, puh. 044 718 2870
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus kaupunginjohtaja Soile Lahti

Kaupunginhallitus hyväksyy Kiertotalouden Green Deal -sitoumusluonnokseen kirjatut toimenpiteet ja sitoumusluonnoksen lähettämisen Kiertotalouden Green Dealin arviointiryhmälle.

Päätös Asia siirrettiin käsiteltäväksi 13.1.2025 kokoukseen.

Selostus

Kiertotalouden Green Deal on vapaaehtoinen strateginen sitoumus, jossa mukaan lähevät toimijat sitoutuvat vähentämään luonnonvarojen käyttöä ja asettamaan vaikuttavia tavoitteita ja tekemään toimia, jotka edistävät vähähiilistä kiertotaloutta. Toimien tulee tukea kansallisen kiertotalousohjelman luonnonvaratavoitteita, hiilineutraaliutta ja kestävä talouden edistämistä vuoteen 2035 mennessä. Sitoumuksilla halutaan vähentää raaka-aineiden käyttöä, pidentää materiaalien ja tuotteiden käyttöikä, lisätä ympäristöä vähemmän kuormittavia ja luontopääomaa vahvistavia vaihtoehtoja sekä kehittää uusia, kiertotalouden mukaisia toiminta- ja liiketoimintamalleja. Kiertotalouden Green Deal on tarkoitettu yrityksille, toimialajärjestöille, kunnille ja maakunnille.

Sitoumukseen liittyvät organisaatiot valitsevat vaikuttavia toimenpiteitä vähintään kahdelta eri toimenpidealueelta ja asettavat toimenpiteille mittarit, sisältäen lähtötason, välitavoitteen vuodelle 2030 ja tavoitteen vuodelle 2035. Sitoumusluonnos käsitellään organisaation tasolla (kaupunginhallitus) ja jätetään Sitoumus2050-alustalle, jonka jälkeen Kiertotalouden Green Dealin arviointiryhmä antaa suosituksensa joko sitoumuksen hyväksymisestä tai korjaamisesta. Kun sitoumusehdotus on hyväksytty arviointiryhmän toimesta, menee sitoumus lopuksi vielä sitoumuksen tekevän organisaation ylimmän päättävän elimen hyväksyttäväksi (kaupunginhallitus/valtuusto). Sitoumusorganisaatio raportoi toimiensa edistymisestä joka kolmas vuosi, ensimmäisen kerran raportointi tapahtuu vuonna 2027. Sitoumusta voi täydentää tai muokata milloin tahansa sitoumuskauden aikana.

Kuopion kaupunkistrategian yksi neljästä päätavoitteesta on olla ilmasto- ja resurssiviisas Kuopio. Strategiamme mukaisesti haluamme olla hiilineutraali vuonna 2030 ja kiertotalouden edelläkävijäkaupunki. Strategian ilmasto- ja resurssiviisas Kuopio -pätavoitetta toteutetaan vuoteen 2035 ulottuvalla Viksu Kuopio -ohjelmalla, joka yhdistää kaupungin aiemman resurssiviisausohjelman ja ilmastopoliittisen ohjelman. Viksu Kuopio -ohjelman ja Fisun kuntien sitoumusten mukaisesti kaupunki tavoittelee päästöttömyyttä, jäteteettömyyttä ja kestävä kulutuksen tasoa vuoteen 2050 mennessä. Viksu Kuopio -ohjelmassa on linjattu, että Kuopio lähtee mukaan Kiertotalouden Green Deal -sitoumukseen.

Kuopion Kiertotalouden Green Deal -sitoumusluonnosta on valmisteltu syksyn aikana yhteistyössä kaupunkiympäristön palvelualueen, kasvun ja oppimisen palvelualueen sekä muutamien kaupungin tytäryhtiöiden ja yhden osakkuusyhtiön kanssa. Kuopio on valinnut sitoumusluonnokseensa yhteensä neljä eri toimenpidettä, joista kaksi sijoittuu Resurssiviisas rakennettu ympäristö -muutosalueen alle ja toiset kaksi Uudistuva ruokajärjestelmä -muutosalueen alle. Toimenpiteet on esitelty tiivistetysti alla, tarkemmat tiedot toimenpiteistä ja niiden mittareista löytyvät liitteenä olevasta erillisestä tiedostosta. Osaan mittareista saadaan lähtötiedot vasta vuonna 2025 tai 2026, näin ollen myös tavoitteet vuosille 2030 ja 2035 saadaan ko. mittareiden osalta määritettyä vasta lähtötason selvittyä.

Resurssiviisas rakennettu ympäristö -muutosalueen alle tulevat sitoumustoimenpiteet:

- Toimenpide 1 tiivistettynä: Olemassa olevan rakennuskannan säilyttäminen tarkastellaan aina ensisijaisena vaihtoehtona purkamisen ja uudisrakentamisen sijaan. Rakennuskannan korjaamista tai muuttamista uuteen käyttötarkoitukseen tuetaan ohjauksella. Pyrimme optimoimaan rakennusten elinkaaren palvelutuotannon tarpeisiin ja asetamme kohdekohtaiset tavoitteet rakennusten elinkaaren ajalle. Uusien rakennusten suunnittelussa ja rakentamisessa kiinnitetään huomiota siihen, että rakennukset ovat monikäyttöisiä ja muokattavissa uuteen käyttötarkoitukseen tai siirrettävissä, ja että rakennusosat ovat purettavissa erillisinä elementteinä. Kannustamme kierrätys- ja purkumateriaalin käytön huomioimiseen suunnittelusta rakentamiseen (omat rakennuskohteet, rakennusjärjestys). Kehitämme ilmastovaikutusten arviointia kaavahankkeissa.

Tässä toimenpiteessä ovat mukana kaupungin lisäksi myös Kiertokukko, Kuopion Energia Oy, Kuopion Opiskelija-asuntolat Oy, Mestar Kuopio Oy sekä Niiralan Kulma Oy.

- Toimenpide 2 tiivistettynä: Rakentamisessa ja purkamisessa parannamme suunnitelmallisuutta ja yhteistyötä, jotta materiaalit saadaan uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen. Purkukohteissa tehdään uudelleenkäyttökartoitukset ja purkusunnitelmat, ja purut toteutetaan niin, että mahdollisimman suuri osa purettavista materiaaleista valmistellaan uusiokäytettäväksi, kierrätetään tai hyödynnetään muulla tavalla materiaalina. Infrahankinnoissa sekä uudis- ja korjausrakentamisessa edellytetään uusiomateriaalien käyttöä (on yksi valintakriteereistä). Tehostamme massojen koordinaatiota ja paikallista massojen sekä rakennus- ja purkujätteen uusiokäyttöä suunnittelemalla kokonaisuuden jo kaavoitusvaiheessa, tontinluovutuksessa ja rakentamisen vaiheistuksessa. Rakentamisen alueilla järjestämme mahdollisuuden massapankin hyödyntämiselle. Vähennämme massojen vaihtoa ja kuljetusta mm. massastabilointia hyödyntämällä.

Tässä toimenpiteessä ovat mukana kaupungin lisäksi myös Kiertokukko, Kuopion Energia Oy, Kuopion Opiskelija-asuntolat Oy, Kuopion Vesi Oy, Mestar Kuopio Oy sekä Niiralan Kulma Oy.

Uudistava ruokajärjestelmä -muutosalueen alle tulevat sitoumustoimenpiteet:

- Toimenpide 1 tiivistettynä: Korvaamme lihaa kasvi- ja kalaproteiinilla ja tarjoamme lapsille ja nuorille maistuvaa kasvisruokaa (kustannustehokkaat

kasvisproteiinit). Lisäämme kotimaisen kalan käyttöä kaupungin ruokapalveluissa. Ravitsemuksellisesti täysipainoiset kasvisruuat teemme yhä useammin täysin kasvipohjaisena, mikä vähentää myös erityisruokavalioiden tarvetta. Tiivistämme yhteistyötä koulujen ja Servican välillä huomioiden ruokakasvatus ja ravitsemussuositukset. Palvelusopimuksessa huomioimme jatkossa paremmin sitovin tavoittein ja mittarein ilmasto- ja luonnon kantokyvyn näkökulmat. Seuraamme Ilmastoviksu valinta -merkinnän kriteerit täyttävien aterioiden määrää ja laatua.

- Toimenpide 2 tiivistettynä: Vähennämme ruokahävikin määrää. Seuraamme ruokahävikin määrää säännöllisesti ja raportoimme sen Viksu Kuopio -ohjelman seurannan yhteydessä vähintään vuosittain. Myymme ylijäämäruokaa toimipisteissä. Jaamme hävikin vähentämisen hyviä käytäntöjä laajasti toimipisteiden ja palveluyksiköiden kesken. Kehitämme tiedon kulkua ja vararuokajärjestelmää. Parannamme kouluruuan arvostusta ja houkuttelevuutta yhteistyössä oppilaiden kanssa sekä kehitämme laatua ja tutustumme myös vanhempia ja päättäjiä kouluruokaan.

Näissä molemmissa Uudistava ruokajärjestelmä -muutosalueen alle tulevissa toimenpiteissä on mukana kaupungin lisäksi myös Servica Oy.

Vaikutusten arviointi

Laajempi vaikutusten ennakoarviointi on liitteenä. Tähän on koottu nostot arvioinneista.

Sitoumuksen toimet edistävät Kuopion kaupunkistrategian tavoitteiden toteuttamista.

Uusiomateriaalien lisääntyvään käyttöön liittyvät liiketoimintaratkaisut edistävät kaupungin elinvoimaisuutta ja uusien työpaikkojen syntymistä alueelle. Rakentamisen kiertotaloutta toteuttamalla edistetään luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja voidaan saavuttaa merkittäviä positiivisia luonto- ja ilmastovaikutuksia. Luonnonvarojen kulutuksen minimointi ja kiertotalouteen siirtyminen (nykyisen rakennuskannan korjaaminen uudisrakentamisen sijaan, rakennus- ja purkumateriaalien uusiokäyttö) lisäävät taloudellista vakautta ja kohtuullistavat kunnan menoja pitkällä aikavälillä. Kiertotalouden ja resurssiviisauden sisällyttäminen osaksi jokapäiväistä toimintaa ja työprosesseja edellyttää parempaa poikkihallinnollista yhteistyötä ja toimintamallien uudistamista.

Ravitsemussuositusten mukainen kasvis- ja kalapainotteisempi ruokavalio lisää hyvinvointia ja terveyttä. Oppilaiden osallistumista kouluruoan kehittämiseen tullaan parantamaan, ja vanhempia ja päättäjiä tutustutetaan kouluruokailuun, millä parannetaan tiedonsaantia ja vaikutusmahdollisuuksia. Reseptiikkaa ja ruuan maistuvuutta voidaan kehittää yhteistyössä lasten ja nuorten kanssa esimerkiksi makuraateja hyödyntämällä.

Kasvis- ja kalaruuan lisääminen voi tuoda uutta elinvoimaa maaseudulle uuden yrittäjyyden kautta ja muuttuva kysyntä voi ohjata liha- ja maitotuottajia sopeuttamaan tuotantomenetelmiään vähäpäästöisemmiksi ja kestävämmiksi. Kotimaisten kasvipohjaisten raaka-aineiden suosiminen voi tukea paikallisia viljelijöitä ja vähentää riippuvuutta kalliimmista tuontituotteista. Samalla kasvis- ja kalaruuan suosion kasvu saattaa aiheuttaa taloudellisia haasteita lihan- ja maidontuottajille. Kielteisiä vaikutuksia voidaan lieventää edistämällä tiiviimpää yhteistyötä maaseudun tuottajien, kaupan ja ruokapalvelualan toimijoiden

välillä, jotta tuotteet saadaan markkinoille tehokkaasti ja reiluun hintaan. Lisäksi on hyvä selvittää mahdollisuutta sisällyttää kilpailutuksiin kriteereitä, jotka suosivat paikallisia tuotteita sekä kestäviä ja vähäpäästöisiä tuotantotapoja.

Kasvis- ja kalaruokien tuotanto kuluttaa vähemmän energiaa ja vettä kuin lihatuotteiden tuotanto, mikä voi heijastua positiivisesti ruokapalveluiden kokonaiskustannuksiin kaupungilla. Ruokalistojen keventäminen kasvis- ja kalaruoan lisäämisen myötä voi vähentää kaupungin raaka-ainekustannuksia pitkällä aikavälillä. Myös ruokahävikin vähentäminen vähentää kaupungin ruokakustannuksia.

Kestävä ilmasto- ja resurssiviisaampi elämä ja toiminta on elinehto sille, että pystymme sopeutumaan ilmastonmuutoksen tuomiin ympäristöolojen muutoksiin. Tämä tukee myös taloudellisen vakauden säilyttämistä ja riskien hallintaa ilmastonmuutoksen edetessä.

Liitteet

Kiertotalouden Green Deal, Kuopion sitoumusluonnos

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointilomake, Kiertotalouden Green Deal -sitoumusluonnos